

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον
Αθηνών

ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

**Ετήσια Εσωτερική Έκθεση (Απογραφική)
(Πρότυπο Σχήμα)**

**Σχολή Επιστημών Υγείας
Τμήμα Οδοντιατρικής**

**Ακαδημαϊκά έτη: 2013-2014 / 2014-2015
Τόπος: Αθήνα
Ημερομηνία: Φεβρουάριος 2016**

Έκδοση 1.0
Ιανουάριος 2016

|

ΕΠΙΤΟΜΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ: ΕΚΠΑ

ΤΜΗΜΑ : Σχολή Επιστημών Υγείας - Τμήμα Οδοντιατρικής

Αριθμός προσφερόμενων κατευθύνσεων: Μία (1)

Αριθμός μεταπτυχιακών προγραμμάτων: Δύο (2)

Σχετικός πίνακας	Ακαδημαϊκό έτος	Τρέχον έτος 2014-2015	2013-2014
# 1	Συνολικός αριθμός μελών ΔΕΠ	105	110
# 1	Λοιπό προσωπικό	41	43
# 2	Συνολικός αριθμός προπτυχιακών φοιτητών σε κανονικά έτη φοίτησης (ν + 2)	698	712
# 3	Προσφερόμενες από το Τμήμα θέσεις στις πανελλαδικές	100	90
# 3	Συνολικός αριθμός νεοεισερχομένων φοιτητών	134	147
# 7	Αριθμός αποφοίτων	120	95
# 6	Μ.Ο. βαθμού πτυχίου	6,95	7,22
# 4	Προσφερόμενες από το Τμήμα Θέσεις ΠΜΣ	28	44
# 4	Αριθμός αιτήσεων για ΠΜΣ	76	118
# 12.1	Συνολικός αριθμός μαθημάτων για την απόκτηση πτυχίου	56	55
# 12.1	Σύνολο υποχρεωτικών μαθημάτων (Υ)	54	53
# 12.1	Συνολικός αριθμός προσφερόμενων μαθημάτων επιλογής	6	6
# 15	Συνολικός αριθμός δημοσιεύσεων ΔΕΠ	92	86
# 16	Αναγνώριση ερευνητικού έργου (σύνολο)	251	445
# 17	Διεθνείς συμμετοχές	33	24

1. Σχολιασμός Δυνατών και Αδύνατων Σημείων, Ευκαιριών και Προβλημάτων για το Τμήμα

Η Οδοντιατρική Σχολή λόγω του μεγέθους τους και κυρίως του πρακτικού χαρακτήρα των σπουδών της παρουσιάζει ένα συνεκτικό και καλά οργανωμένο Πρόγραμμα Σπουδών, το οποίο εφαρμόζεται με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Ταυτόχρονα, από το 2012 έχει γίνει προσπάθεια, σε επίπεδα συζητήσεων, προσαρμογής του ΠΠΣ στη βάση των συστάσεων της Έκθεσης Εξωτερικής Αξιολόγησης.

Στο διάστημα 2013-2015 έγιναν συστηματικές προσπάθειες, οι οποίες απέδωσαν καρπούς, για τη συνολική και κεντρική μηχανοργάνωση των κλινικών της Σχολής, με αποτέλεσμα να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς τους ασθενείς αλλά και η οικονομική κατάσταση της Σχολής. Συμπερασματικά, η Σχολή με τον τρόπο αυτό κατάφερε να αντισταθμίσει την παντελή έλλειψη κρατικής επιχορήγησης και να διατηρήσει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Επίσης, στα θετικά μπορεί να λογιστεί η αναμόρφωση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, το οποίο από το ακαδ. έτος 2014-2015 λειτουργεί σύμφωνα με νέο πρόγραμμα σπουδών κι επίσης, και ενσωματώθηκαν σε αυτό δύο νέες, σύγχρονες κλινικές ειδικεύσεις. Ο βασικός στόχος της αναμόρφωσης ήταν ο εξορθολογισμός των θεωρητικών μαθημάτων που πιστεύεται ότι επιτεύχθηκε σε κάποιο βαθμό αλλά δεν έχει μετρηθεί ακόμη με αντικειμενικό σύστημα αξιολόγησης.

Στην υποενότητα των προβλημάτων, παρατίθενται ζητήματα που πιθανώς αντιμετωπίζουν και άλλα Τμήματα του ΕΚΠΑ και δεύτερον ειδικά ζητήματα της Οδοντιατρικής Σχολής.

Στην πρώτη κατηγορία, θα θέλαμε να σας αναφέρουμε τα προβλήματα που προκύπτουν από τη διαδικασία κρίσεων μελών ΔΕΠ και τη μείωση του αριθμού ΔΕΠ κα την οικονομική κρίση.

1. Στη διαδικασία επιλογής/εξέλιξης των μελών ΔΕΠ υπάρχουν κενά τα οποία κυρίως εντοπίζονται στη συγκρότηση των 7μελών επιτροπών κρίσης. Οι δυσκολίες αυτές είναι πιο έντονες στη Σχολή μας λόγω της ύπαρξης μίας ακόμα Οδοντιατρικής Σχολής στην ημεδαπή και συνεπώς περιορισμένου αριθμού διαθέσιμων εκλεκτόρων ανά γνωστικό αντικείμενο.

2. Από το 2010 έως σήμερα έχει παρατηρηθεί μείωση του διδακτικού προσωπικού (σ' αυτό το χρονικό διάστημα έχουν παραιτηθεί ή συνταξιοδοτηθεί 40 μέλη ΔΕΠ) και δεν έχει προκηρυχθεί καμία κενή θέση. Λόγω του αυξημένου αριθμού των εισακτέων (γεγονός ότι ο κατ' έτος αριθμός των εγγραφόμενων πρωτοετών φοιτητών είναι σημαντικά μεγαλύτερος των εισακτέων μέσω των πανελληνίων εξετάσεων γιατί έρχονται να προστεθούν και εισαγόμενοι από άλλες κατηγορίες, όπως ειδικές κατηγορίες για κοινωνικούς λόγους, αλλοδαποί, αλλογενείς, πάσχοντες από σοβαρές ασθένειες, αθλητές, κατατάξεις, μεταφορά θέσης κλπ) και λόγω της ιδιαίτερης εκπαίδευσης με κλινική και εργαστηριακή άσκηση κρίνεται απαραίτητη η παρουσία ικανοποιητικού αριθμού διδακτικού προσωπικού στις κλινικές και τα εργαστήρια. Η μη κάλυψη των θέσεων αυτών από διορισμούς νέων μελών ΔΕΠ έχει προκαλέσει την αύξηση του αριθμού ειδικευμένων οδοντιάτρων οι οποίοι με συμβάσεις έργου καλύπτουν εκπαιδευτικές ανάγκες. Η πληρωμή τους γίνεται από τα ίδια έσοδα της Οδοντιατρικής, όπως αναλύεται στην επόμενη παράγραφο.
3. Η μηδενική χρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό – ούτε όσον αφορά κόστος εκπαίδευσης των φοιτητών ούτε και έργα εξοπλισμού και συντήρησης – υποχρεώνει την Οδοντιατρική να καλύπτει στο 100% το λειτουργικό της κόστος (εκτός μισθών ΔΕΠ, και λογαριασμών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας) και εκείνο συντήρησης-εξοπλισμού από ίδια έσοδα (νοσήλια ασθενών, δίδακτρα μεταπτυχιακών, παροχή υπηρεσιών συνεχιζόμενης εκπαίδευσης). Πρόσθετα, η έλλειψη του απαιτούμενου αριθμού νοσηλευτικού και διοικητικού προσωπικού οδηγεί στο να διατίθεται σχεδόν το 60% των εξόδων της Σχολής σε μισθοδοσίες συμβασιούχων. Όλα αυτά στερούν τη Σχολή από τη δυνατότητα διάθεσης των ίδιων εσόδων της σε ανάπτυξη και έρευνα.
4. Η θεωρητική, εργαστηριακή και κλινική άσκηση των φοιτητών μας απαιτεί εκπαιδευτικούς χώρους άρτια εξοπλισμένους. Η Σχολή μας διαθέτει:
 - **Εκπαιδευτικά εργαστήρια:** Λόγω της αύξησης της εργαστηριακής άσκησης σε αρκετά μαθήματα, καθώς και ο μελλοντικός στόχος, όλο και περισσότερα μαθήματα να αποκτήσουν εργαστηριακή άσκηση, και μάλιστα σε συνθήκες κλινικής προσομοίωσης, δημιουργεί την ανάγκη ενός

νέου εργαστηρίου κλινικής προσομοίωσης, χωρητικότητας τουλάχιστον 20 ασκούμενων φοιτητών. Οι σαράντα (40) εργαστηριακές μονάδες κλινικής προσομοίωσης που υπάρχουν, έχουν εγκατασταθεί εδώ και δεκαπέντε περίπου χρόνια, συνεπώς παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες συντήρησης και ανταλλακτικών, οι οποίες δεν καλύπτονται ικανοποιητικά, με συνέπεια να κινδυνεύουν από μεγάλης κλίμακας βλάβες. Τέλος, ο εξοπλισμός του Γ' Εργαστηρίου της Σχολής μας, έχει ανάγκη αλλαγής όλου του εργαστηριακού εξοπλισμού του, ο οποίος είναι άνω των τριάντα (30) ετών.

- **Κλινικές:** Στις κλινικές του παλαιού κτηρίου πραγματοποιείται η προπτυχιακή εκπαίδευση, ενώ στις κλινικές το νέου κτηρίου πραγματοποιείται η μεταπτυχιακή εκπαίδευση. Η συνεχής χρήση τους (8.00 π.μ.-5.00 μ.μ.) όλες τις ημέρες της εβδομάδας, προκαλεί συνεχείς βλάβες και φθορές, οι οποίες απαιτούν ετήσια ένα σημαντικό κόστος, το οποίο θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως πάγιο έξοδο και να συνυπολογίζεται στο κόστος εκπαίδευσης των φοιτητών. Πρόσθετα, σύμφωνα με τους κανονισμούς υγιεινής των εργασιακών χώρων και μετά από σχετικές μετρήσεις του ατμοσφαιρικού αέρα, φάνηκε ότι είναι απαραίτητη η εγκατάσταση συστημάτων εξαερισμού σε όλες τις κλινικές. Σε όλες τις κλινικές υπάρχει ο σχετικός υποστηρικτικός τεχνολογικός εξοπλισμός (π.χ. ακτινογραφικά μηχανήματα, πλυντήρια εργαλείων, συσκευές αποστείρωσης-απολύμανσης, συσκευές φωτοπολυμερισμού κλπ) καθώς και σειρές οδοντιατρικών εργαλείων, για την πραγματοποίηση όλου του φάσματος των οδοντιατρικών πράξεων, στους ασθενείς που αντιμετωπίζονται. Ο εξοπλισμός και τα εργαλεία (ειδικά τα δεύτερα) ετήσια, ανανεώνεται σταδιακά, πρώτον γιατί δημιουργούνται σημαντικές φθορές από την συνεχή χρήση συσκευών και εργαλείων από τους φοιτητές και δεύτερον, γιατί απαιτείται συνεχής αναβάθμιση τους για τη διατήρηση υψηλού επιπέδου παροχής οδοντιατρικής θεραπείας στους ασθενείς. Αυτό σημαίνει ένα πάγιο, ετήσιο κόστος που θα πρέπει να συνυπολογίζεται στο κόστος εκπαίδευσης των φοιτητών. Τέλος, λόγω της αύξησης των νεοεισερχόμενων φοιτητών, καθώς και του στόχου για την αύξηση της κλινικής άσκησης ιδιαίτερα των προπτυχιακών φοιτητών, απαιτεί τη δημιουργία νέων χώρων κλινικών και την αγορά του απαραίτητου εξοπλισμού.

- Τέλος, υπάρχει άμεση ανάγκη αντικατάστασης μεγάλου μέρους των εξωτερικών κουφωμάτων του παλαιού κτηρίου που λόγω παλαιότητας επιβαρύνουν ενεργειακά το κτήριο.

2. Βελτιώσεις της ποιότητας σπουδών στο Τμήμα με βάση τις παρατηρήσεις των εξωτερικών αξιολογητών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Αρμόδια για την παρακολούθηση του ΠΠΣ είναι η Επιτροπή Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών (ΕΠΠΣ). Η ΕΠΠΣ παρακολουθεί την συστηματική εφαρμογή του ωρολογίου προγράμματος και διευθετεί τυχόν προβλήματα που προκύπτουν. Πρόσθετα, κατ' έτος, η ΕΠΠΣ μπορεί να διατυπώνει προς τη Συνέλευση του τμήματος προτάσεις τροποποιήσεων κάποιων μαθημάτων, που αφορούν περισσότερο στη χωρο-χρονική τοποθέτηση τους στο πρόγραμμα, και όχι στα εκπαιδευτικά τους στοιχεία, στη βάση της όποιας προσαρμογής τους στους στόχους του ΠΠΣ. Οι προτάσεις μάλιστα αυτές διαμορφώνονται, συνήθως, μετά από αιτήματα των συντονιστών μαθημάτων προς την ΕΠΠΣ και όχι αντίστροφα. Εξαίρεση σε όλα αυτά, την τελευταία δεκαετία, αποτέλεσε η δημιουργία της Κλινικής Συνολικής Αντιμετώπισης Ασθενών (ΚΣΑΑ), απόφαση που πάρθηκε το 1999 μετά από πρόταση της ΕΠΠΣ και απόφαση της Γ.Σ τμήματος, οπότε Εργαστήρια/Κλινικές και συντονιστές μαθημάτων προσαρμόστηκαν σε αυτήν.

Στο πλαίσιο του προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ II «Αναμόρφωση ΠΠΣ», (2003-2008) πραγματοποιήθηκε μια συστηματική καταγραφή των στόχων, μεθόδων διδασκαλίας κλπ των μαθημάτων του ΠΠΣ συνολικά. Στη συνέχεια συζητήθηκαν αναμορφώσεις των μαθημάτων, με σκοπό να λάβουν ένα πιο σύγχρονο περιεχόμενο και να πραγματοποιούνται με σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας και αξιολόγησης των φοιτητών, προσαρμοσμένα όλα στους στόχους του ΠΠΣ. Οι αναμορφώσεις των μαθημάτων πραγματοποιούνται σταδιακά μέχρι και σήμερα. Επίσης, μέσα στις ενέργειες του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν και διάφορες μορφές αξιολόγησης των μαθημάτων, οι οποίες έχουν οδηγήσει σε κάποια συμπεράσματα, που θα αποτελούν τους άξονες αναμόρφωσης του ΠΠΣ, τα επόμενα χρόνια.

Τέλος, στο εαρινό εξάμηνο του 2008, πραγματοποιήθηκε, για πρώτη φορά στην οδοντιατρική, συστηματική διαδικασία αξιολόγησης από τους φοιτητές όλων των μαθημάτων του ΠΠΣ, με κοινό ερωτηματολόγιο για όλα τα μαθήματα, στα πλαίσια της αξιολόγησης της Σχολής. Η διαδικασία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα και οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων αξιολογούνται και αποτελούν και αυτές βάση συζητήσεων για αναμορφώσεις μαθημάτων και επαναπροσδιορισμό, κάποιων στόχων και εκπαιδευτικών διαδικασιών του ΠΠΣ.

Η δημοσιοποίηση του ΠΠΣ γίνεται μέσω του Οδηγού Σπουδών, ο οποίος εκδίδεται κάθε έτος και μοιράζεται στα Εργαστήρια/Κλινικές και δημοσιοποιείται στον ιστότοπο της Σχολής. Τέλος, κάθε εργαστήριο στην ιστοσελίδα του δημοσιεύει τα μαθήματα που βρίσκονται στην ευθύνη διδασκαλίας του, περιγράφοντας στόχους-περιεχόμενο-μεθόδους διδασκαλίας-αξιολόγησης του καθενός στα ελληνικά και στα αγγλικά. Με τους προαναφερθέντες τρόπους εκτιμάται ότι το ΠΣΣ που ακολουθούνται απολαμβάνει πλήρους δημοσιότητας.

Η Σχολή δεν έχει αναπτύξει συγκεκριμένη δραστηριότητα παρακολούθησης της επαγγελματικής εξέλιξης των αποφοίτων του, ούτε αυτόνομα, ούτε σε συνεργασία με επαγγελματικούς φορείς. Κάτι τέτοιο κρίνεται ότι θα πρέπει να αποτελέσει ένα μελλοντικό στόχο, όχι με την έννοια παρακολούθησης της επαγγελματικής εξέλιξης, μιας και δεν υπάρχουν ιδιαίτερες εναλλακτικές επαγγελματικές επιλογές για τους απόφοιτους, αφού το συντριπτικό ποσοστό τους ασχολείται με την παροχή ιδιωτικής οδοντιατρικής περίθαλψης. Αυτό που θα είχε ενδιαφέρον, είναι η καταγραφή του βαθμού ικανοποίησης των απόφοιτων από την εκπαίδευση που τους παρέχει το ΠΠΣ, με κριτήριο το κατά πόσο τους ετοιμάζει για την αντιμετώπιση της επαγγελματικής πραγματικότητας που βιώνουν. ***Έχουν ξεκινήσει οι σχετικές συζητήσεις και η οργάνωση για τη δημιουργία ενός Δικτύου Αποφοίτων Οδοντιατρικής, δράση που βοηθιέται σημαντικά από τη δημιουργία της πύλης Αποφοίτων ΕΚΠΑ , που έχει δημιουργηθεί και βρίσκεται σε εξέλιξη.***

ΔΟΜΗ, ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΠΣ

Τα μαθήματα στο ΠΠΣ της οδοντιατρικής δεν διαχωρίζονται σε κορμού ειδίκευσης/κατευθύνσεων, όπως στα περισσότερα άλλα πανεπιστημιακά τμήματα, γιατί στην οδοντιατρική, ο απόφοιτος, με το πέρας των σπουδών, θα πρέπει να έχει ισότιμα εκπαιδευτεί σε όλο το φάσμα και τα πεδία της επιστήμης της, ώστε να γίνει εφικτός ο σκοπός του ΠΠΣ, έτσι όπως έχει περιγραφεί. Οι ειδικεύσεις και κατευθύνσεις αποτελούν στόχο του ολοκληρωμένου κύκλου μεταπτυχιακών σπουδών.

Τα θετικά στοιχεία του συστήματος εντοπίζονται στο ότι όλοι οι απόφοιτοι είναι εκπαιδευμένοι να προσφέρουν το σύνολο των υπηρεσιών στοματικής υγείας ενός γενικού οδοντιάτρου, στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, εκτός από ειδικές ομάδες ασθενών, και πολύ εξειδικευμένα περιστατικά, που απαιτούν μεγαλύτερο επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων.

Το αρνητικό είναι ότι φοιτητές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, σε ένα συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης τους, δεν μπορούν να το αναπτύξουν μέσα σε ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών τους και θα πρέπει να το επιδιώξουν είτε σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών, είτε μέσα από τη σωστή επιμόρφωση ή και αυτο-εκπαίδευση.

Το ΠΠΣ συμπεριλαμβάνει συνολικά **96 υποχρεωτικά μαθήματα** (θεωρητικά, εργαστηριακά και κλινικά) και **6 μαθήματα επιλογής** σε διάρκεια δέκα (10) εξαμήνων. Από τα Επιλογής, ο φοιτητής, κατά τη διάρκεια των σπουδών του, θα πρέπει να παρακολουθήσει υποχρεωτικά και να περατώσει επιτυχώς τουλάχιστον δύο (2). Ο θεσμός των μαθημάτων επιλογής εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στο ΠΠΣ της Οδοντιατρικής από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004, με την εισαγωγή των πρώτων πέντε (5) μαθημάτων, ενώ μέχρι τότε, το σύνολο των διδασκομένων μαθημάτων ήταν Υποχρεωτικά. Συντονιστές και των έξι μαθημάτων είναι μέλη ΔΕΠ της Οδοντιατρικής και διδάσκοντες μέλη ΔΕΠ της Οδοντιατρικής και εξειδικευμένοι επιστήμονες ανάλογα με το αντικείμενο του μαθήματος.

Η Οδοντιατρική, πέραν από επιστημονική είναι και επαγγελματική σχολή, αφού ο απόφοιτος της, άμεσα, και χωρίς άλλη διαδικασία, αποκτά όλα τα επαγγελματικά δικαιώματα του χειρουργού οδοντιάτρου υπεύθυνου για την παροχή υπηρεσίας στοματικής υγείας. Αυτό οδηγεί στο να πρέπει το ΠΠΣ να παρέχει στο φοιτητή το μεγαλύτερο δυνατό γνωσιακό φάσμα και να τον βοηθά να αποκτήσει την μεγαλύτερη

δυνατή κλινική εμπειρία. Αυτό είναι και το βασικό αίτιο για τη σημαντικά μεγάλη αναλογία μαθημάτων Υποχρεωτικών/Επιλογής.

Στα Υποχρεωτικά μαθήματα του ΠΠΣ της οδοντιατρικής ακολουθείται ένας διαχωρισμός, ο οποίος εξυπηρετεί την οδοντιατρική επιστήμη. Αυτός είναι Βασικών Επιστημών (ΒΕ), Ιατροβιολογικά και Ιατρικά (Ι) και Οδοντιατρικά. Τα μαθήματα των δύο πρώτων κατηγοριών διδάσκονται κατά πλειονότητα στα δύο πρώτα έτη σπουδών και ακολουθούν μετά τα οδοντιατρικά, σε ένα διαγώνιο πρότυπο ΠΠΣ. Κάθε κατηγορία έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και τα μαθήματά της εξυπηρετούν κοινό σκοπό.

Τα (ΒΕ) μαθήματα (π.χ. Ιατρική Χημεία, Βιολογία), τα οποία διδάσκονται στην αρχή των σπουδών, ανήκουν σε πεδία των βασικών επιστημών, και παρέχουν εκείνες τις γνώσεις, οι οποίες κρίνονται απαραίτητες για την κατανόηση και εμβάθυνση των ιατροβιολογικών και οδοντιατρικών μαθημάτων, που έπονται.

Τα (Ι) μαθήματα (π.χ. Ανατομική, Βιολογική Χημεία), τα περισσότερα των οποίων διδάσκονται επίσης στα πρώτα έτη σπουδών, εξασφαλίζουν το γνωσιακό εκείνο υπόβαθρο, που θα βοηθήσει τους φοιτητές της οδοντιατρικής να κατανοήσουν τους μηχανισμούς λειτουργίας του ανθρώπινου σώματος, οι οποίοι είναι κοινοί και στο στοματογναθικό σύστημα και πρόσθετα να αντιληφθούν τη συσχέτιση της στοματικής με τη γενική υγεία.

Τα (Ο) μαθήματα (π.χ. Περιοδοντολογία, Στοματική Χειρουργική, Προσθετική), αποτελούν την πλειοψηφία των μαθημάτων του ΠΠΣ, διδάσκονται από την αρχή μέχρι το πέρας των σπουδών και αφορούν τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα της οδοντιατρικής επιστήμης.

Ο χρόνος που είναι τοποθετημένα τα μαθήματα της κάθε κατηγορίας στο ΠΣ, αλλά κυρίως ο ανεξάρτητος τρόπος που διδάσκεται το καθένα, χωρίς στην ουσία να διασυνδέονται μαθήματα ΒΕ και Ι δεν βοηθά τους φοιτητές στη διασύνδεση βασικών γνώσεων και κλινικής εφαρμογής τους στην οδοντιατρική. Αυτό βέβαια έχει προκύψει για αρκετά από αυτά τα μαθήματα ως ανάγκη, γιατί γίνεται συνδιδασκαλία τους με τους φοιτητές της Ιατρικής, οπότε το πρόγραμμα έχει προσαρμοστεί ανάλογα. Το ΠΣ θα πρέπει να διαφοροποιηθεί ως προς αυτό και κάποιοι τρόποι περιγράφονται στη συνέχεια.

Το ΠΠΣ περιλαμβάνει θεωρητική διδασκαλία και πρακτική (εργαστηριακή και κλινική). Το σύστημα των προαπαιτούμενων μαθημάτων είναι ενταγμένο στο ΠΠΣ της οδοντιατρικής για περισσότερα από 20 χρόνια και σήμερα περιλαμβάνει 14 μαθήματα, όλα της κατηγορίας των κλινικών οδοντιατρικών. Τα μαθήματα αυτά χαρακτηρίστηκαν προαπαιτούμενα με βάση το κριτήριο των γνώσεων και δεξιοτήτων που παρέχουν στο φοιτητή, οι οποίες είναι απαραίτητες για την έναρξη της κλινικής άσκησης του. Η μέχρι σήμερα εκτίμηση είναι ότι λειτούργησαν θετικά στο όλο εκπαιδευτικό σύστημα, ως κίνητρο σωστότερης εκπαίδευσης του φοιτητή και ως ασφαλιστική δικλείδα, σε ένα βαθμό, της θεραπείας που καλείται να προσφέρει ο φοιτητής στους ασθενείς του. Η παρακολούθηση του αν ένας φοιτητής περατώνει επιτυχώς τα προαπαιτούμενα του για να μπορέσει να δηλώσει τα επόμενα, δεν γίνεται κεντρικά από το σύστημα μηχανοργάνωσης της γραμματείας των φοιτητών, αλλά βρίσκεται στην ευθύνη του συντονιστή που διδάσκει το κάθε επόμενο μάθημα. Μάλιστα, επειδή τα προαπαιτούμενα μαθήματα καθορίζουν στο μεγαλύτερο ποσοστό τους και την έναρξη ή όχι της κλινικής άσκησης του φοιτητή, δημιουργούνται προβλήματα πολλές φορές στην έγκαιρη κατάρτιση των αντίστοιχων καταλόγων και οργάνωση της κλινικής άσκησης.

Κρίνεται ως απαραίτητη η οργάνωση κεντρικής παρακολούθησης, από τη γραμματεία της σχολής, της πορείας του κάθε φοιτητή όσον αφορά στην επιτυχή περάτωση των προαπαιτούμενων μαθημάτων του. Η δυνατότητα αυτή όπως και πολλές άλλες που είναι αναγκαίες προϋποθέσεις θα πρέπει να οργανωθούν κεντρικά από το ΕΚΠΑ, με την αναδιαμόρφωση του υπάρχοντος λογισμικού μηχανοργάνωσης των φοιτητών, σε συνεργασία όμως με τα τμήματα, ώστε να συμπεριληφθούν οι ιδιαιτερότητες του καθενός.

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΠΠΣ

Η γραπτή και προφορική αξιολόγηση, η αξιολόγηση πράξεων εργαστηριακής άσκησης του φοιτητή, καθώς και η αξιολόγηση κλινικών πράξεων που πραγματοποιεί ο φοιτητής σε ασθενείς είναι οι τρόποι που χρησιμοποιούνται στα διάφορα μαθήματα του ΠΠΣ. Υπάρχει αυτονομία των μαθημάτων στο ποιο ή ποια μέθοδο αξιολόγησης θα χρησιμοποιήσουν, γι αυτό και καταγράφεται μια ποικιλομορφία μεταξύ τους όσον αφορά στις μεθόδους αξιολόγησης που εφαρμόζουν. Επιπροσθέτως και στην ίδια με αυτή που περιγράφηκε φιλοσοφία, χρησιμοποιείται πέραν της τελικής και η ενδιάμεση αξιολόγηση μαθημάτων.

Το σύστημα της ελεύθερης επιλογής των τρόπων αξιολόγησης για κάθε μάθημα από τον συντονιστή και τους διδάσκοντες κρίνεται ως θετικό, λόγω των ιδιομορφιών που εμφανίζει το καθένα. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες να υπάρξουν κάποιοι κοινοί άξονες-οδηγίες που να ακολουθούνται ανάλογα με τον τύπο διδασκαλίας που χρησιμοποιείται από το μάθημα, ώστε να υπάρξει ένα είδος εναρμονισμού μεταξύ των μαθημάτων που να επιτρέπει σχετικά ισότιμη αξιολόγηση των φοιτητών από όλα τα μαθήματα. Πρόσθετα, επειδή η αξιολόγηση αποτελεί και μέθοδο εκπαίδευσης, θα βοηθούσε και σε αυτή την κατεύθυνση.

Όσον αφορά τη διαφάνεια της διαδικασίας εξέτασης, αυτή θα πρέπει να εξεταστεί σε ξεχωριστό επίπεδο και ανάλογα με τον τρόπο αξιολόγησης. Οι συχνότερες μορφές αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στα μαθήματα του ΠΠΣ είναι η γραπτή εξέταση, η προφορική, η εξέταση σε εργαστηριακή πράξη/εις και η αντίστοιχη κλινική. Η τελευταία έχει την κατ' ελάχιστο εφαρμογή και δεν συμμετέχει στη διαμόρφωση βαθμολογίας μαθημάτων.

Η εφαρμογή κριτηρίων αξιολόγησης κατά την εξεταστική διαδικασία θα πρέπει να σχολιάζεται ξεχωριστά για κάθε μέθοδο αξιολόγησης των φοιτητών. Όσον αφορά στην αξιολόγηση με γραπτή εξέταση, η χρησιμοποίηση ερωτήσεων σωστό-λάθος, αντιστοιχίσης, πολλαπλής επιλογής, συμπλήρωσης κενών, που χρησιμοποιούνται από αρκετά μαθήματα, εξασφαλίζει εύκολα την ισότιμη αξιολόγηση. Στην προφορική εξέταση, στα μαθήματα που χρησιμοποιείται, δεν φαίνεται να ακολουθούνται τυποποιημένες διαδικασίες. Για την αξιολόγηση των εργαστηριακών πράξεων, τα μαθήματα που χρησιμοποιούν εργαστηριακή εκπαίδευση έχουν θεσπισμένα κριτήρια αξιολόγησης και στο συντριπτικό ποσοστό

δηλώνουν ότι τα χρησιμοποιούν στις αξιολογήσεις τους. Παρόλα αυτά οι φοιτητές στις αξιολογήσεις των μαθημάτων, όσον αφορά στην αξιολόγηση τους σε εργαστηριακές πράξεις δηλώνουν, σε κάποια μαθήματα, διαφοροποιήσεις μεταξύ των εξεταστών.

Για την αξιολόγηση των κλινικών πράξεων έχουν θεσπιστεί κλινικά κριτήρια και από το 2015-2016 ξεκινά για επίσημα η κλινική αξιολόγηση των φοιτητών στο 10^ο εξάμηνο σπουδών τους και η αυτοαξιολόγησή τους στο 7^ο έως 9^ο εξάμηνο σπουδών.

Τέλος, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-08 οργανώθηκε σε βάση σχολής η αξιολόγηση όλων των μαθημάτων. Κατά το ακαδ. έτος 2009-2010 η σχολή ανέπτυξε ένα δικό της σύστημα ηλεκτρονικής αξιολόγησης των μαθημάτων, ενώ από το 2014-2015 εντάχθηκε στο ηλεκτρονικό σύστημα αξιολόγησης μαθημάτων που αναπτύχθηκε από τη ΜΟΔΠ του ΕΚΠΑ.

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΠΤΥΧΙΟΥ

Ο φοιτητής για τη λήψη του πτυχίου του θα περατώσει επιτυχώς τα 54 από τα συνολικά 96 υποχρεωτικά μαθήματα τα οποία είναι εξεταζόμενα με συντελεστή βαρύτητας για τον υπολογισμό του βαθμού του πτυχίου και να συγκεντρώσει τουλάχιστον 300 Πιστωτικές Μονάδες από τα 96 υποχρεωτικά μαθήματα. Τέλος, από το σύνολο των Μαθημάτων Επιλογής, που προσφέρονται στο ΠΠΣ, ο φοιτητής καλείται να επιλέξει και να περατώσει επιτυχώς δύο (2) εξ αυτών, τα οποία μπορεί να παρακολουθήσει σε όποιο χρόνο των σπουδών του κρίνει αυτός εφικτό.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

“The EEC noted that the presented curriculum meets the expectations for a European dental school curriculum.”

“The School and its leadership have a good understanding of modern dental curricula and are making attempts to address whatever weaknesses it has observed through the current self-assessment process. It may take some time before School wide policies penetrate through the School due to what seems to be a heavy handed bureaucracy in the School, the University and the Government, combined with the strong independence of the departments.”

“The EEC’s overall opinion on the curriculum is positive and the EEC feels that it is functional, logical, appropriate, and the rationale for the courses is clearly articulated.”

Το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, σύμφωνα με τα παραπάνω, βασίζεται στα πρότυπα των ευρωπαϊκών σχολών και η επάρκεια του να προετοιμάζει τον μελλοντικό οδοντίατρο επιβεβαιώνεται και από τις εκτιμήσεις και σχόλια της Εξωτερικής Αξιολόγησης. Τα αδύναμα σημεία προσδιορίζονται και διορθώνονται με τις ετήσιες προσαρμογές που εφαρμόζει η Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών.

Οι τίτλοι Προπτυχιακών Σπουδών της Σχολής αντιστοιχούν σε τίτλους DDS.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η εξωτερική αξιολόγηση του Τμήματος Οδοντιατρικής ΕΚΠΑ έγινε τον Μάρτιο του 2010. Η έκθεση των εξωτερικών αξιολογητών κατέληξε στις ακόλουθες **διαπιστώσεις / συστάσεις**, οι οποίες παρατίθενται (στην πρωτότυπη αγγλική γλώσσα) μαζί με τις έως τώρα ενέργειες της Οδοντιατρικής Σχολής προς την κατεύθυνση αυτή.

Σύσταση #1: *It is within current educational concepts that a list of professional competences should be established in every dental school and that the curriculum should be modified according to these desired competences (ADEE document: Profile and Competences of the European Dentist). It is strongly advised by the Committee that a competence approach to dental training should be developed.*

Ενέργειες: Το 2012 συστήθηκε η Ομάδα Αναμόρφωσης του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών με βάση τις μετρήσιμες ικανότητες που θα πρέπει να κατέχει ο απόφοιτος της Σχολής, η οποία αφού μελέτησε αντίστοιχα προγράμματα Οδοντιατρικών σχολών του εξωτερικού και έλαβε υπόψη της τις οδηγίες της ADEE (Association for Dental Education in Europe) κατέθεσε τις προτάσεις της. Παράλληλα έγιναν ενέργειες δημοσιοποίησης και ανάλυσης του όλου εγχειρήματος με τη δημιουργία σχετικής ιστοσελίδας (<http://www.dent.uoa.gr/proptyxiakes-spoydes/anamorfwsh-pps.html>) στον ιστότοπο της Σχολής, με σχετικές ημερίδες και σεμινάρια στο προσωπικό.

Η προσπάθεια αυτή, αργή και επίπονη μέσα στις παρούσες συνθήκες, αναμένεται να ολοκληρωθεί στο ακαδημαϊκό έτος 2016-17.

Σύσταση #2: *Students can learn by active learning and self-study. All the assessment processes should include an element of self-assessment. The relevance of methods used for assessment should be re-evaluated and also directed to cover content students can learn by active learning and self-studies. The common rules for satisfactory performance applied to all the departments would bring equality and transparency to the assessments. Objective Structured Clinical Examination (OSCE) should be put to use for the whole School.*

Ενέργειες: Τα γενικότερα θέματα της αξιολόγησης των φοιτητών επανεξετάζονται υπό το πρίσμα της αναμόρφωσης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών με βάση μετρήσιμες ικανότητες (βλ. σύσταση #1).

Η ενεργητική αυτομάθηση προάγεται ήδη σε σημαντικό βαθμό μέσω της εκπαιδευτικής πλατφόρμας η-τάξη. Τα περισσότερα μαθήματα τη χρησιμοποιούν για την διάθεση προς τους φοιτητές εκπαιδευτικού υλικού επιπλέον των συγγραμμάτων. Σε κάποια ηλεκτρονικά μαθήματα έχει εφαρμοστεί και το σύστημα της ταυτόχρονης αξιολόγησης ή/και αυτο-αξιολόγησης του φοιτητή.

Σύσταση #3: *A quality assurance system should be developed by the School based on commonly accepted standards, and should be applied continuously, on a regular basis. In the future, emphasis must be directed towards quality development of the curriculum, clinical procedures, and an educational strategy with measurable outcomes (ADEE document European Quality Assurance Guidelines & Benchmarking).*

Ενέργειες του Τμήματος: Από το 2008 έχει συσταθεί η ΟΜ.Ε.Α της Σχολής, η οποία διαθέτει δικό της γραφείο, λεπτομερές αρχείο και απασχολεί Γραμματέα η οποία πληρώνεται από τη Σχολή (<http://www.dent.uoa.gr/omada-eswterikis-aziologhshs.html>). Η ΟΜ,Ε,Α συνεργάζεται με την Επιτροπή Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών και την Ομάδα Αναμόρφωσης του ΠΠΣ, διεξάγει τακτικές αξιολογήσεις σε φοιτητές και προσωπικό, ενημερώνει σχετικά τους υπεύθυνους των μαθημάτων και καταθέτει ετησίως τις προτάσεις της προς την Επιτροπή Προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών. Η αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών με βάση τις ικανότητες (βλ. σύσταση #1) θα οδηγήσει σε περαιτέρω διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Σύσταση #4: *As recommended in ADEE documents students should learn the basic science and medical subjects in an integrated way. This can only be done if the curriculum is not based on the discipline or departmental structure of the School but on learning themes or problem orientation, possibly using the existing section structure. In addition to this approach the EEC recommends actions to modify the curriculum to reflect educational principles which are student and patient centred (ADEE document: Curriculum Structure & European Credit Transfer System for European Dental Schools Part II).*

Ενέργειες: Η αναμόρφωση του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών με βάση τις ικανότητες (βλ. σύσταση #1) θα οδηγήσει στην τροποποίηση, σύμπτυξη, κατάργηση ή ανάπτυξη μαθημάτων προς την κατεύθυνση της σύστασης. Επίσης θα οδηγήσει σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης με κέντρο τον φοιτητή, αλλά και τον ασθενή. Ο συντονισμός των περισσότερων ιατροβιολογικών μαθημάτων από μελή ΔΕΠ της Οδοντιατρικής Σχολής έχει επίσης συμβάλει στην ενσωμάτωση βασικών με κλινικές γνώσεις. Ο προγραμματισμός κατευθύνεται στο να αυξηθεί το ποσοστό των μαθημάτων που βρίσκονται υπό το συντονισμό των μελών ΔΕΠ της Οδοντιατρικής

Σύσταση #5: *A multidisciplinary research course, building on existing courses and research facilities, is recommended for all students, concluding with a minor research project in small groups. This would increase critical and scientific thinking of the future oral health professionals.*

Ενέργειες: Αυτόνομο μάθημα μεθοδολογίας έρευνας δεν έχει δημιουργηθεί, αλλά οι σχετικές δεξιότητες προβλέπονται στο αναμορφωμένο ΠΠΣ. Μεμονωμένα μαθήματα εκπαιδεύουν τους φοιτητές στη μεθοδολογία έρευνας μέσω της συγγραφής μικρών εργασιών βιβλιογραφικού περιεχομένου.

Προς την κατεύθυνση αυτή το ακαδημαϊκό έτος 2012-13 επαναλειτούργησε ο θεσμός του συνεδρίου των προπτυχιακών φοιτητών στη Σχολή, όπου ομάδες προπτυχιακών φοιτητών υπό την επίβλεψη μελών ΔΕΠ οργάνωσαν, διεξήγαγαν και παρουσίασαν ερευνητικές εργασίες (<http://www.13dsc.dent.uoa.gr/>). Επίσης θεσπίστηκαν και βραβεία για τις καλύτερες εργασίες. Στόχος είναι η θεσμοθέτηση σε τακτική βάση του συγκεκριμένου συνεδρίου.

Σύσταση #6: *It is recommended that a complete interdisciplinary recall system should be organised as soon as possible for all patients completing treatment in the*

Total Patient Care clinic. The recall patients could be used to allow earlier patient contact for younger students and opportunities for research.

Ενέργειες: Προς το παρόν, η επανεξέταση γίνεται μόνο για τους περιοδοντικούς ασθενείς. Ωστόσο, η επανεξέταση ασθενών συζητιέται να ενταχθεί στην Κλινική Συνολικής Αντιμετώπισης Ασθενών από το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017.

Σύσταση #7: *To allow for increased flexibility and European exchanges, the School should adopt the ECTS European academic credit system (ADEE document: Curriculum Structure & European Credit Transfer System for European Dental Schools Part I).*

Ενέργειες: Το σύστημα πιστωτικών μονάδων (ECTS) εφαρμόζεται ήδη τόσο στο προπτυχιακό όσο και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

Σύσταση #8: *The students' schedule should be reviewed and revised to identify and include student self-study time and appropriate breaks in their schedule. It is recommended that a midday break should be incorporated for all classes.*

Ενέργειες: Το ωρολόγιο πρόγραμμα σπουδών ήδη παρέχει χρόνο για μεσημεριανό διάλειμμα σε όλα τα έτη. Η περαιτέρω αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών με βάση τις ικανότητες (βλ. σύσταση #1) θα οδηγήσει στον εξορθολογισμό του χρόνου απασχόλησης των φοιτητών, δημιουργώντας περισσότερο χρόνο για κατ' ιδίαν μελέτη.

Σύσταση #9: *It is recommended that the School increases its outreach services to the communities in and around Athens, in particular for children of all ethnicities. This will provide student driven education and research opportunities.*

Ενέργειες: Εξωπανεπιστημιακές δράσεις των φοιτητών ήδη διεκπεραιώνονται στα πλαίσια των μαθημάτων της Γηροδοντιατρικής (επισκέψεις σε ΚΑΠΗ), της Παιδοδοντιατρικής και της Προληπτικής Οδοντιατρικής (δράσεις σε μαθητές σχολείων).

Σοβαρότατα θέματα χρηματοδότησης και χρόνου απασχόλησης προσωπικού εμποδίζουν τη διεύρυνση των προγραμμάτων αυτών. Ωστόσο θα πρέπει να τονιστεί ότι στις κλινικές της Σχολής θεραπεύεται ένας μεγάλος αριθμός ασθενών από την κοινότητα με χαμηλά νοσήλια και υψηλού επιπέδου παροχή υπηρεσιών υγείας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Αν και οι παρατηρήσεις στην Έκθεση των Εξωτερικής Αξιολόγησης που αφορούσαν στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (ΜΠΣ) ήταν περιορισμένες, οι υπεύθυνοι των προγραμμάτων ειδίκευσης είχαν διαγνώσει την ανάγκη για αναμόρφωση των μαθημάτων όλων των ειδিকেύσεων (14) καθώς και βασικών στοιχείων που αφορούσαν τις διδακτικές/πιστωτικές μονάδες τους, όπως ρυθμιζόταν από τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας ΜΠΣ. Η ομάδα εργασίας που δημιουργήθηκε για την αξιολόγηση των μαθημάτων όλων των ειδικεύσεων: α) κατέγραψε τους στόχους και το περιεχόμενο των μαθημάτων, με έντυπο που στάλθηκε στους συντονιστές των μαθημάτων (Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2012) και, β) πραγματοποίησε αξιολόγηση των μαθημάτων και των διδασκόντων με τη χρήση ειδικού ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε στους μεταπτυχιακούς φοιτητές όλων των εξαμήνων και ειδικεύσεων (Μάρτιος 2012).

Από τη μελέτη αυτών των καταγραφών, για τις 3 κατηγορίες μαθημάτων (Κορμού, Ειδικά Μαθήματα και Μαθήματα Κλινικής Ειδίκευσης) που περιλάμβανε το πρόγραμμα, προέκυψαν ότι: 1) το περιεχόμενο πολλών από τα Ειδικά Μαθήματα και ακόμα περισσότερα από τα Μαθήματα Κορμού κάλυπταν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των φοιτητών λίγων μόνο ειδικεύσεων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, 2) ακόμα και σε αυτά, το περιεχόμενο απαιτούσε εκσυγχρονισμό και βελτιστοποίηση για να χαρακτηριστούν μεταπτυχιακού επιπέδου, 3) κάποια από τα μαθήματα Κορμού ήταν ενταγμένα σε εξάμηνα που δεν εξυπηρετούσαν τις περισσότερες ειδικεύσεις, 4) διαπιστώθηκαν αλληλοεπικαλύψεις περιεχομένου μεταξύ Μαθημάτων Κορμού και Ειδικών, 5) τα περισσότερα μαθήματα Κορμού και τα Ειδικά δεν υιοθετούσαν ενεργητικές μεθόδους μάθησης, 6) οι φοιτητές των κλινικών ειδικεύσεων παρακολουθούσαν ένα τέτοιο πλήθος μαθημάτων που οδηγούσε σε σημαντικά βεβαρημένο ημερήσιο πρόγραμμα, που επηρέαζε αρνητικά την κλινική τους άσκηση, χωρίς αντίστοιχο όφελος στη θεωρητική τους κατάρτιση και, 7) δεν είχε ακολουθηθεί η διαδικασία υπολογισμού των Πιστωτικών Μονάδων ανά μάθημα..

Όλα τα ανωτέρω, μετά την αποδοχή τους από τη Συντονιστική Επιτροπή του Μεταπτυχιακού οδήγησαν στην αναμόρφωση του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών της Οδοντιατρικής Σχολής, με αποτέλεσμα, από το ακαδημαϊκό έτος 2014-2015 το Πρόγραμμα να λειτουργεί με νέο το ΦΕΚ (Αρ. Φ 1843/7.7.2014).

ΤΙΤΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στο Άρθρο 6 του **ΦΕΚ (Αρ. Φ 1843/7.7.2014)**, το οποίο αφορά το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Οδοντιατρικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με τίτλο «Οδοντιατρική» – Αναμόρφωση του προγράμματος και επισυνάπτεται, αναφέρεται ότι «Για την απόκτηση του ΜΔΕ στις ειδικεύσεις της Κοινωνικής Οδοντιατρικής, Βιολογίας Στόματος και των Οδοντιατρικών Βιοϋλικών απαιτούνται 120 ευρωπαϊκές πιστωτικές μονάδες (ECTS). Για την απόκτηση του ΜΔΕ στις ειδικεύσεις της Ορθοδοντικής, Παιδοδοντιατρικής, Οδοντικής Χειρουργικής, Περιοδοντολογίας, Ενδοδοντίας, Προσθητικής, Στοματολογίας, Διαγνωστικής και Ακτινολογίας Στόματος, Κλινικής Αντιμετώπισης Στοματοπροσωπικού Πόνου, Νοσοκομειακής Οδοντιατρικής και Οδοντοφαρμακικής Χειρουργικής απαιτούνται 180 ευρωπαϊκές πιστωτικές μονάδες (ECTS). Οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση των φοιτητών ορίζεται στον Εσωτερικό Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών.»

Οι τίτλοι Μεταπτυχιακών Σπουδών της Σχολής αντιστοιχούν σε τίτλους Master.

Σύσταση #11: *Some graduate students are self-funding in order to carry out the research work mandatory for Masters or PhD degrees. It is recommended that financial support is provided to these programs to enhance the graduation rate as well as the quality of the research projects.*

Ενέργειες: Δυστυχώς, λόγω της οικονομικής λιτότητας δεν έχει καταστεί δυνατό να διατεθούν χρήματα από τον προϋπολογισμό του Τμήματος για την κάλυψη μέρους των εξόδων της διπλωματικής και της διδακτορικής εργασίας των μεταπτυχιακών φοιτητών. Αυτό έχει αρνητικές συνέπειες για την οικονομική κατάσταση των φοιτητών μας που καλύπτουν μόνοι τους τα έξοδα και για την περαιτέρω διεύρυνση των ερευνητικών δράσεων της Σχολής. Κατ' εξαίρεση, σε λίγα μεταπτυχιακά προγράμματα, πραγματοποιείται από τα έσοδα των Εργαστηρίων/Κλινικών που τα υλοποιούν χρηματοδότηση των αναγκών σε αναλώσιμα κλπ ΜΔΕ και διδακτορικών. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να υποστηριχτεί ότι συνιστά πάγια πολιτική των μεταπτυχιακών προγραμμάτων της Σχολής.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Για κάθε υποψήφιο διδάκτορα (ΥΔ) που έχει επιλεγεί, εκπονείται μεριμνεί της ζμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής του, που έχει εγκριθεί από τη ΓΣΕΣ, το πρόγραμμα εξατομικευμένης εκπαίδευσής του στο γνωστικό αντικείμενο της επιλογής του. Το πρόγραμμα θα πρέπει να καλύπτει το σύνολο των 90 Πιστωτικών Μονάδων (ΠΜ), οι οποίες κατανέμονται ως εξής:

- 50 ΠΜ αφορούν στην εκπαίδευση των ΥΔ μέσα από το Εξατομικευμένο πρόγραμμα που καταθέτει. Το εξατομικευμένο πρόγραμμα περιλαμβάνει: α) την υποχρεωτική παρακολούθηση των μαθημάτων Διδακτική Μεθοδολογία (ΜΚ 501, 2 ΠΜ) και Προχωρημένη Βιοστατιστική (ΜΚ 502, 5ΠΜ) και, β) την υποχρεωτική συγγραφή επιστημονικών κειμένων (Ειδικά θέματα και βιβλιογραφικές ανασκοπήσεις) - τύπου άρθρων ανασκόπησης - επί θεμάτων που εντάσσονται θεματικά στις 4 βασικές επιστήμες του Διδακτορικού («Κοινωνικής Οδοντιατρικής», «Βιολογίας Στόματος, «Οδοντιατρικών Βιοϋλικών» και «Παθοβιολογία Στόματος»).
- 40ΠΜ αφορούν στην εκπόνηση Διδακτορικής Διατριβής στις αντίστοιχες βασικές επιστήμες.

Στο εξατομικευμένο πρόγραμμα του ΥΔ μπορούν να περιλαμβάνονται και άλλα μαθήματα σχετικά με το αντικείμενό του στα προγράμματα άλλων Τμημάτων ή άλλων ΑΕΙ, αφού προηγουμένως έχουν εγκριθεί από τη Συντονιστική Επιτροπή του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, μετά από εισήγηση της ζμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΥΔ.

Τα Ειδικά Θέματα και οι Βιβλιογραφικές Ενημερώσεις αφορούν στη συγγραφή εργασιών, κατά εκπαιδευτικό πεδίο βασικής επιστήμης και επιμέρους αντικειμένου, εκτάσεως 20-30 σελίδων εκάστη με τη δομή επιστημονικής εργασίας του τύπου της ανασκόπησης, η οποία παραδίδεται από τον ΥΔ στην ζμελή Συμβουλευτική Επιτροπή. Η Επιτροπή αξιολογεί την εργασία. Όταν η εργασία εγκριθεί, παραδίδεται στη Γραμματεία του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών και κατοχυρώνεται στον ΥΔ ο προβλεπόμενος αριθμός του ΠΜ.

Εναλλακτικά, ο ΥΔ μπορεί να κατοχυρώσει 16 ΠΜ με Συνεπικουρία στην προπτυχιακή εκπαίδευση, τουλάχιστον 2 μισές ημέρες ανά εβδομάδα, ως εφαρμογή του μαθήματος της Διδακτικής Μεθοδολογίας. Η συνεπικουρία αφορά στην εργαστηριακή, κλινική ή άλλη απασχόληση του ΥΔ για 2 ώρες εβδομαδιαίως κατ' ελάχιστον για 2 διδακτικά εξάμηνα υπό την ευθύνη του Διευθυντή

Εργαστηρίου/Κλινικής. Για την κατοχύρωση των ΠΜ (6 ανά εξάμηνο x 2 εξάμηνα), ο Διευθυντής του Εργαστηρίου/Κλινικής στην οποία ο ΥΔ συνεπικουρεί πρέπει να στείλει σχετική βεβαίωση στον συντονιστή του Προγράμματος Διδακτορικών Σπουδών (δεύτερος κύκλος).

Η Οδοντιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ αναγνωρίζοντας τη σημασία της εκπαίδευσης στην ερευνητική μεθοδολογία έχει ήδη συμπεριλάβει σχετικό μάθημα Ερευνητικής Μεθοδολογίας στα μαθήματα Κορμού του πρώτου κύκλου Μεταπτυχιακών Σπουδών, τόσο για τα προγράμματα εξειδίκευσης στις βασικές επιστήμες, όσο και στα προγράμματα κλινικής εξειδίκευσης. Σε ΥΔ, που δεν τεκμηριώνεται η εκπαίδευσή του στο συγκεκριμένο αντικείμενο, προστίθεται το συγκεκριμένο μάθημα στο εξατομικευμένο πρόγραμμά του. Παράλληλα, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην επαρκή εκπαίδευση των ΥΔ στην ερευνητική μεθοδολογία και την οργανολογία ελέγχου που πρόκειται να εφαρμόσουν για την εκπόνηση της Διδακτορικής Διατριβής τους, σχεδιάζοντας κατάλληλα τα εξατομικευμένα προγράμματά τους. Αναλυτικότερα, τόσο σε ειδικά θέματα, όσο και στις Βιβλιογραφικές Ενημερώσεις, προβλέπεται η ανασκόπηση αναλυτικών τεχνικών, εφαρμογών, περιορισμών, σφαλμάτων κλπ, έτσι ώστε ο ΥΔ να γνωρίζει επαρκώς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των μεθόδων που πρόκειται να χρησιμοποιήσει για την εκπόνηση της Διατριβής του.

Επιπλέον, μεριμνεί της ζμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής, ο ΥΔ πριν ορίσει την εκπόνηση του πειραματικού μέρους της Διατριβής του, παρακολουθεί τη διεκπεραίωση συναφών πειραμάτων με το αντικείμενό του, είτε στα ερευνητικά εργαστήρια της Οδοντιατρικής του ΕΚΠΑ, είτε στα σχετικά εργαστήρια άλλων ΑΕΙ, και Ερευνητικών Κέντρων.

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΔΣ

Τόσο στις ζμελείς, όσο και στις 7μελείς επιτροπές, πολύ συχνά συμμετέχουν επιστήμονες συναφών γνωστικών αντικειμένων από άλλα ΑΕΙ ή ερευνητικά ιδρύματα. Εφ' όσον η εκπόνηση της ΔΔ γίνεται σε Ερευνητικά Εργαστήρια εκτός της Οδοντιατρικής του ΕΚΠΑ, είναι πάγια θέση του τμήματος η συμμετοχή του Διευθυντή του Εργαστηρίου/Κλινικής στην ζμελή Συμβουλευτική Επιτροπή, έτσι ώστε να του παρέχεται η δυνατότητα της άμεσης και ουσιαστικής εποπτείας του ερευνητικού έργου που επιτελείται. Ήδη σε ένα μεγάλο αριθμό ΔΔ που έχουν εκπονηθεί, έχουν συμμετοχή στις ζμελείς και 7μελείς Επιτροπές επιστήμονες

συναφών αντικειμένων από την Ιατρική Σχολή του ΕΚΠΑ, από το Χημικό Τμήμα του ΕΚΠΑ, από το ΕΜΠ, από το Πανεπιστήμιο Πατρών, από το Πανεπιστήμιο Κρήτης, από το ΑΠΘ, κλπ. Παράλληλα, σε αρκετές περιπτώσεις στις 3μελείς επιτροπές συμμετέχουν και επιστήμονες από ΑΕΙ της αλλοδαπής (κυρίως ΗΠΑ και Ευρώπη). Σε αυτές τις περιπτώσεις ο ΥΔ υποβάλλει έκθεση των πεπραγμένων του στην Αγγλική γλώσσα, που κοινοποιείται στο αλλοδαπό μέλος.

Κατά τη φάση της εκπόνησης της ΔΔ, ο επιβλέπων καθηγητής υποβάλλει στο συντονιστή του δεύτερου κύκλου σπουδών (Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών) ετήσια έκθεση προόδου. Για τον σκοπό αυτό υπάρχει τυποποιημένο έντυπο, που αναφέρονται οι εργασίες που έχουν περατωθεί ή είναι σε εξέλιξη καθώς και η πορεία του υποψηφίου ως προς το χρονοδιάγραμμα του εξατομικευμένου προγράμματός του.

Σε περίπτωση που διαπιστωθεί καθυστέρηση ως προς το χρονοδιάγραμμα, ο υποψήφιος προειδοποιείται εγγράφως στο τέλος κάθε έτους. Σε περίπτωση που ο ΥΔ υπερβεί το ανώτατο χρονικό όριο των 4-5 ετών, χωρίς να έχει περατώσει τη Διδακτορική Διατριβή του, τότε γίνεται εισήγηση για διαγραφή του, που θα πρέπει να επικυρωθεί από τη ΓΣΕΣ.

Η αξιολόγηση των ΥΔ στα επιμέρους μαθήματα γίνεται όπως και στον πρώτο κύκλο σπουδών (εξετάσεις με ανάπτυξη θεμάτων, θέματα πολλαπλής επιλογής, εκπόνηση εργασιών, κλπ). Για την επιτυχή περάτωση του μαθήματος ο ΥΔ θα πρέπει να λάβει βαθμό 7 και άνω (σε κλίμακα 0-10). Μη προσέλευση στις εξετάσεις ή βαθμολογία με 5 ή 6 οδηγεί σε επαναξιολόγηση χωρίς την υποχρέωση επανάληψης της παρακολούθησης του μαθήματος. Όταν βαθμολογηθεί με 0-4 ο ΥΔ είναι υποχρεωμένος να παρακολουθήσει και πάλι το μάθημα στο επόμενο ακαδημαϊκό έτος και να επαναξιολογηθεί. Για τα ειδικά θέματα και τις Βιβλιογραφικές Ενημερώσεις, σε περίπτωση μη έγκρισής τους από την 3μελή Συμβουλευτική Επιτροπή, ο ΥΔ οφείλει να τις επαναλάβει στο ίδιο θέμα. Με την περάτωση συγγραφής της ΔΔ, ο ΥΔ καταθέτει ένα αντίγραφο στη Γραμματεία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος συνοδευόμενο από έγγραφο της 3μελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής του, βεβαίωση πως έχει ολοκληρωθεί η συγγραφή και ζητά τον ορισμό 7μελούς Εξεταστικής Επιτροπής, κατοχυρώνοντας ταυτόχρονα τις 40ΠΜ της ερευνητικής εργασίας. Στην 7μελή εξεταστική Επιτροπή συμμετέχουν τα 3

μέλη της 3μελούς. Η υποστήριξη της διατριβής γίνεται προφορικά από το ΥΔ προς τα μέλη της 7μελούς σε ανοικτή διαδικασία προς το κοινό.

Για τη διασφάλιση της διαφάνειας της διαδικασίας των ΥΔ τονίζονται τα εξής:

Τα μέλη της 3μελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής δεν εκλέγονται όλα από το ίδιο γνωστικό αντικείμενο (ίδιο εργαστήριο, κλινική). Το ίδιο ισχύει και για τα μέλη της 7μελούς Εξεταστικής Επιτροπής.

Όπου επιβάλλεται (λ.χ. εκπόνηση διατριβής σε εργαστήριο εκτός της Οδοντιατρικής Σχολής) στην 3μελή επιτροπή συμμετέχουν εξωτερικοί επιστήμονες.

Το ίδιο ισχύει και για τις 7μελείς εξεταστικές Επιτροπές. Η τελική υποστήριξη γίνεται σε ανοικτή διαδικασία.

Οι διαδικασίες αξιολόγησης των ΥΔ είναι κοινές και αφορούν: α. Βαθμολογία σε μαθήματα, β. Έγκριση ή απόρριψη εργασιών που αφορούν σε ειδικά θέματα και βιβλιογραφικές ενημερώσεις και γ. Αξιολόγηση της παρουσίασης του ΥΔ κατά τη φάση της υποστήριξης της Διατριβής

Η γνώμη των ΥΔ για το πρόγραμμα που παρακολουθούν καταγράφεται σε κοινά φυλλάδια αξιολόγησης, τα οποία εφ' όσον έχουν σημαντικές παρατηρήσεις για τη διόρθωση και την εκπαιδευτική διαδικασία του προγράμματος, προωθούνται στον Συντονιστή του β' κύκλου σπουδών.

Η διαφάνεια της διαδικασίας ανάθεσης εκπόνησης και εξέτασης των διδακτορικών διατριβών εξασφαλίζεται από τη σύνθεση της 3μελούς επιτροπής (συναφή αλλά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα), τη συμμετοχή του υποψηφίου στη διαδικασία επιλογής θέματος, στη διερεύνηση του διαθέσιμου εργαστηρίου (εκτός και εντός Σχολής) για τη διεκπεραίωση του πειραματικού μέρους, τη συμμετοχή μελών άλλων ΑΕΙ, Ερευνητικών Ιδρυμάτων της ημεδαπής και αλλοδαπής, της επιλογής 7μελούς εξεταστικής Επιτροπής στα συναφή αλλά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, καθώς και με τη διαδικασία της ανοικτής υποστήριξης.

Οι προδιαγραφές ποιότητας της ΔΔ, περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

α. Πρωτότυπο θέμα, κυρίως σε τομέα αιχμής των συγκεκριμένων Βασικών Επιστημών.

β. Πολυπαραγοντική προσέγγιση. Η αξιολόγηση των υποθέσεων εργασίας αφορά σε περισσότερα του ενός αυτοτελή αλλά συμπληρωματικά ερευνητικά πρωτόκολλα,

ώστε να παρέχεται η δυνατότητα προσέγγισης του ερευνητικού αντικειμένου από διαφορετική κατεύθυνση.

γ. Γίνεται προσπάθεια συνδυασμού τυπικών εργαστηριακών ερευνών με μελέτες ανάκτησης και κλινικές μελέτες-όπου είναι δυνατόν-για την ουσιαστική αξιολόγηση των παραγόντων που επηρεάζουν την κλινική συμπεριφορά υλικών, τεχνικών ή θεραπευτικών σχημάτων.

δ. Απαιτείται η συγγραφή τουλάχιστον μιας ερευνητικής εργασίας προερχόμενης από το υλικό της εκπονούμενης διδακτορικής διατριβής σε αναγνωρισμένα Ελληνικά ή κατά προτίμηση διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Σ' αυτή την περίπτωση ο ΥΔ κατοχυρώνει επιπλέον ΠΜ (4 για ελληνικό και 8 για ξένο περιοδικό) για να συμπληρώσει το σύνολο των 40 της εκπαίδευσης του.

ε. Δίδονται κίνητρα στους ΥΔ για την παρουσίαση εργασιών από το υλικό της Διδακτορικής Διατριβής τους σε αναγνωρισμένα Διεθνή Συνέδρια μετά από διαδικασίες κρίσης (π.χ. κάλυψη εξόδων μετάβασης και παραμονής).

ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ

Υποψηφιότητες για ΥΔ μπορούν να υποβάλουν όσοι:

Έχουν αποκτήσει μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) πρώτου κύκλου σπουδών σε μια από τις ειδικεύσεις του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών της Οδοντιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ, εφ' όσον έχουν περατώσει επιτυχώς το αντίστοιχο πρόγραμμα.

Όσοι έχουν το ίδιο ή συναφές ΜΔΕ από άλλο Ελληνικό Πανεπιστήμιο ή από Πανεπιστήμιο του εξωτερικού. Στη δεύτερη περίπτωση θα πρέπει αυτό να έχει αναγνωριστεί σε αντιστοιχία και ισοτιμία από αρμόδια υπεύθυνη αρχή, εφ' όσον υπάρχει.

Είναι πτυχιούχοι Ιατρικής και Οδοντιατρικής και βρίσκονται σε διαδικασία ή έχουν περατώσει την ειδικότητα της Στοματικής και Γναθοπροσωπικής Χειρουργικής.

Είναι πτυχιούχοι Οδοντιατρικής και κάτοχοι ειδικότητας Ορθοδοντικής βάσει του Ν.3685/2008, άρθ.9,παρ.β.

Οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν αιτήσεις στη Γραμματεία του Μεταπτυχιακού Προγράμματος της Σχολής κάθε χρόνο (1/9-30/5) και αξιολογούνται δύο φορές ετησίως (την 15/1 και 15/6).

Τα συγκεκριμένα κριτήρια εκλογής είναι: η εν γένει επίδοσή του καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών του για την απόκτηση του ΜΔΕ, ο βαθμός του πτυχίου, ο βαθμός του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ), το βιογραφικό σημείωμα, η προσωπική συνέντευξη και τρεις συστατικές επιστολές. Από το βιογραφικό σημείωμα αξιολογούνται το επιστημονικό έργο, η κατάρτιση και οι γενικές γνώσεις του υποψήφιου. Γενικά θα πρέπει ο ΥΔ να έχει αποδείξει από τις προηγούμενες σπουδές του ότι είναι σε θέση να προχωρήσει σε μεταπτυχιακές σπουδές ανωτέρου επιπέδου για την απόκτηση Διδακτορικού Διπλώματος.

Η διαδικασία και τα κριτήρια της εκλογής των υποψηφίων δημοσιοποιούνται από τη Γραμματεία Μεταπτυχιακού της Οδοντιατρικής Σχολής στους ενδιαφερόμενους, στην ιστοσελίδα της Σχολής και στις σελίδες του περιοδικού της Ελληνικής Οδοντιατρικής Ομοσπονδίας.

Η επιλογή των υποψηφίων διδασκόντων διασφαλίζεται ως προς την αποτελεσματικότητά της από τον ορισμό επιτροπής που προβαίνει στην εισήγηση προς τη ΓΣΕΣ για το ποιους θα κάνει δεκτούς. Στην επιτροπή συμμετέχει οπωσδήποτε ο συντονιστής του Διδακτορικού Διπλώματος.

Για ΥΔ με ισοτιμία Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης, η Συντονιστική Επιτροπή αποφασίζει αν θα πρέπει να παρακολουθήσει επιπρόσθετα μαθήματα του πρώτου κύκλου Μεταπτυχιακών Σπουδών πριν την εκπόνηση της Διδακτορικής Διατριβής. Η αξιολόγηση γίνεται με βάση το πρόγραμμα σπουδών που έχει παρακολουθήσει ο υποψήφιος σε συνδυασμό με τη βασική επιστήμη που έχει δηλώσει για την εκπόνηση της Διδακτορικής Διατριβής.

Σε περίπτωση ΥΔ πτυχιούχων Ιατρικής και Οδοντιατρικής που βρίσκονται σε διαδικασία ή έχουν περατώσει την ειδικότητα της Στοματικής και Γναθοπροσωπικής Χειρουργικής, η Συντονιστική Επιτροπή τους ορίζει υποχρεωτικά τέσσερα (4) μαθήματα του Νέου Προγράμματος με απόφαση της ΓΣΕΣ 16.07.2014, που θα πρέπει να παρακολουθήσουν.

Οι δύο τελευταίες συνθήκες εξασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας για ΥΔ που έχουν περατώσει προγράμματα διαφορετικά από εκείνα της Οδοντιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το Διδακτορικό Πρόγραμμα Σπουδών της Οδοντιατρικής Σχολής καλύπτει το σύνολο των 90 Πιστωτικών Μονάδων (ΠΜ) και απονέμεται Δίπλωμα στις Οδοντιατρικές Επιστήμες.

Ο τίτλος του Διδακτορικού Προγράμματος της Σχολής αντιστοιχεί σε τίτλο PhD.

Σύσταση #11: *Some graduate students are self-funding in order to carry out the research work mandatory for Masters or PhD degrees. It is recommended that financial support is provided to these programs to enhance the graduation rate as well as the quality of the research projects.*

Ενέργειες: Δυστυχώς, λόγω της οικονομικής λιτότητας δεν έχει καταστεί δυνατό να διατεθούν χρήματα από τον προϋπολογισμό του Τμήματος για την κάλυψη μέρους των εξόδων της διπλωματικής και της διδακτορικής εργασίας των μεταπτυχιακών φοιτητών. Αυτό έχει αρνητικές συνέπειες για την οικονομική κατάσταση των φοιτητών μας που καλύπτουν μόνοι τους τα έξοδα και για την περαιτέρω διεύρυνση των ερευνητικών δράσεων της Σχολής. Κατ' εξαίρεση, σε λίγα μεταπτυχιακά προγράμματα, πραγματοποιείται από τα έσοδα των Εργαστηρίων/Κλινικών που τα υλοποιούν χρηματοδότηση των αναγκών σε αναλώσιμα κλπ ΜΔΕ και διδακτορικών. Αυτό, όμως, δεν μπορεί να υποστηριχτεί ότι συνιστά πάγια πολιτική των μεταπτυχιακών προγραμμάτων της Σχολής.

Πίνακες

Έχουν συμπληρωθεί και οριστικοποιηθεί τα στοιχεία στο Πληροφοριακό Σύστημα της ΜΟΔΠ/ΕΚΠΑ.